

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 011.01_13840
про присудження ступеня доктора філософії

Ковачов Сергій Сергійович, 1993 року народження, громадянин України, є здобувачем ступеня доктора філософії.

Освіта вища: у 2017 році із відзнакою закінчив Бердянський державний педагогічний університет та здобув повну вищу освіту за спеціальністю 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології), спеціалізація Інформатика, з присвоєнням кваліфікації вчитель технологій, профільного навчання і креслення, вчитель інформатики. Працює науковим співробітником Бердянського державного педагогічного університету.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Бердянського державного педагогічного університету № 13/3.1 від 30 квітня 2026 року, Міністерства освіти і науки України, м. Запоріжжя, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради:

- Вікторії ЖИГІРЬ, докторки педагогічних наук, професорки кафедри професійної освіти та технологій, деканки факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти Бердянського державного педагогічного університету.

Рецензенток:

- Олени КУЗНЕЦОВОЇ, докторки педагогічних наук, професорки кафедри фізики, математики та методики навчання Бердянського державного педагогічного університету.

- Ганни КОЛОМОЄЦЬ, кандидатки фізико-математичних наук, доцентки кафедри фізики, математики та методики навчання Бердянського державного педагогічного університету.

Офіційних опонентів:

- Романа ГОРБАТЮКА, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри машинознавства і транспорту Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

- Олени ТІТОВОЇ, докторки педагогічних наук, професорки, завідувачки відділу фахової передвищої освіти Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України.

на засіданні 25 червня 2026 р. прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка КОВАЧОВУ Сергію Сергійовичу на підставі публічного захисту дисертації «Формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців у галузі наноматеріалознавства» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Дисертацію виконано в Бердянському державному педагогічному університеті (Міністерство освіти і науки України, м. Запоріжжя).

Науковий керівник: Олена КРИВИЛЬОВА, докторка педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри професійної освіти та технологій Бердянського державного педагогічного університету.

Дисертація є завершеним, самостійним дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 17 публікацій, що індексуються в наукометричній базі Scopus (у тому числі 5 статей у міжнародних рецензованих наукових журналах; 3 розділи у колективних монографіях міжнародних видавництв; 9 публікацій у матеріалах міжнародних конференцій, виданих у серіях IEEE та IOP Conference Series); 9 статей у наукових фахових виданнях України (категорії Б) та закордонних виданнях; 2 публікації у матеріалах всеукраїнських науково-практичних конференцій; 3 монографії; 1 навчальний посібник; 6 нормативно-технічних документів (методик); 2 патенти на корисну модель України на винаходи.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

ГОРБАТЮК Роман Михайлович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри машинознавства і транспорту Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

1. У дисертації етичну відповідальність визначено як системоутворювальний чинник готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців у галузі наноматеріалознавства. Чи не звужує робота поняття професійної готовності переважно до етичного виміру?

2. Системоутворювальний чинник є головною ознакою об'єднання елементів у цілісну систему. Чим обґрунтовано, що етична відповідальність саме системоутворює готовність, а не є лише одним із її компонентів?

3. Етична відповідальність є складним особистісно-професійним утворенням. Чи достатньо сценарних завдань для її діагностики? Чи не фіксують вони лише декларативні відповіді студентів?

4. У роботі використано трирівневу шкалу відповідей: мінімально відповідальна, частково обґрунтована та етично виважена позиція. Чи не спрощує така шкала складність етичних дилем, де відповідь часто не може бути однозначною «нижчою» або «вищою»?

5. На другому етапі експериментального дослідження зафіксовано зростання частки відповідей високого рівня. Однак чи можна стверджувати, що це є саме результат запропонованого курсу та дієвості структурно-функціональної моделі, а не вплив зовнішніх чинників або загального дорослішання студентів?

6. Курс «Етика в нанонауці та нанотехнологіях» реалізовано не як окрему навчальну дисципліну, а як інтегрований ресурс у структурі фахових дисциплін. Чи не зменшує це його педагогічну самостійність і керованість?

Питання:

1. Які обмеження має запропонований сценарно-орієнтований інструментарій для діагностики сформованості готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців у галузі наноматеріалознавства?

2. Як ви вважаєте, чи важливі результати вашого дослідження для післявоєнного відновлення та розвитку високотехнологічних галузей України?

ТИТОВА Олена Анатоліївна, докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка відділу фахової передвищої освіти Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України.

1. Дискусійною видається логіка послідовності окремих завдань дослідження. Зокрема, розроблення навчально-методичного забезпечення логічніше було б подати після теоретичного обґрунтування структурно-функціональної моделі та педагогічних умов її реалізації. Крім того, у завданні щодо експериментальної перевірки варто було б акцентувати увагу на ефективності реалізації моделі.

2. Проведений автором теоретичний аналіз проблеми та обґрунтування структури готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців у галузі наноматеріалознавства заслуговують позитивної оцінки. Водночас методологічний складник дослідження міг би бути представлений більш виразно, зокрема через розкриття взаємозв'язку методологічних підходів, принципів і концептуальних положень, покладених в основу авторської моделі.

3. У тексті другого розділу поряд із поняттям «структурно-функціональна модель» використовується також поняття «система професійної підготовки» (с. 107), однак характер взаємозв'язку між цими категоріями не простежується достатньо виразно.

4. У роботі варто було б повніше висвітлити взаємозв'язок між структурно-функціональною моделлю, методичним забезпеченням та технологічними аспектами її реалізації. Це дозволило б краще простежити логіку переходу від теоретичного обґрунтування до практичного впровадження авторської розробки. У цьому контексті також варто виразніше окреслити навчальну та діагностичну функції сценарного підходу, оскільки сценарні завдання використовуються і як засіб формування готовності, і як інструмент її оцінювання.

5. Авторське обґрунтування етичної відповідальності як системоутворювального чинника готовності до професійної діяльності є

переконливим. Разом з тим питання її взаємодії з іншими складниками готовності варто було б поглибити, оскільки результати експериментального дослідження більшою мірою висвітлюють динаміку етично відповідальної професійної поведінки та мислення, тоді як прояви інших складників готовності представлені меншою мірою.

Питання:

1. Чи можлива, на Ваш погляд, адаптація розробленої структурно-функціональної моделі для формування готовності майбутніх фахівців інших високотехнологічних спеціальностей до професійної діяльності?

2. І який елемент моделі є найбільш критичним для її ефективності?

КУЗНЄЦОВА Олена Яківна, докторка педагогічних наук, професорка кафедри фізики, математики та методики навчання Бердянського державного педагогічного університету.

1. У таблиці 1.1 схарактеризовано підходи до визначення рамки загальних і спеціальних компетентностей майбутніх фахівців у галузі наноматеріалознавства, зокрема мультидисциплінарний підхід. Останній, за визначенням здобувача, ґрунтується на інтеграції фундаментальних і прикладних наук, що лежать в основі наноматеріалознавства. Далі в переліку наук визначено такий порядок: інженерія, хімія, біологія, фізика, медицина, тобто фізиці відведено передостаннє місце. Однак наноматеріалознавство ґрунтується насамперед на знаннях фізики твердого тіла, квантової механіки, молекулярної та атомної фізики. У цьому зв'язку інженерія, біологія та медицина як галузі знань виступають споживачами фізичного знання, тобто прикладними науками.

Підміна значущості фізики як фундаментальної науки в розвитку наноматеріалознавства є потенційно шкідливою при формуванні таких компетентностей, як компетентність системного мислення та передбачувальна компетентність, які, на думку здобувача, як складові комплексного набору компетентностей мають вирішальне значення для ефективного сприяння сталому розвитку.

2. Здобувач стверджує, що одним із принципових методологічних рішень у проєктуванні курсу «Етика в наноауці та нанотехнологіях» є відмова від формальних тестових форм контролю. На думку здобувача, тестування здатне фіксувати лише репродуктивний рівень знань або декларативне засвоєння етичних норм, що не дає змоги оцінити сформованість ціннісного компонента готовності, який проявляється у складних, контекстно залежних судженнях. Методичною основою оцінювання виступає усне обговорення, що забезпечує порівнюваність результатів і можливість фіксації змін у сформованості етичної відповідальності.

Слід зауважити, що рівень знань, який здатне фіксувати тестування, залежить від змісту і виду завдань у тестовій формі. Також тестування дає змогу уникнути необ'єктивності суджень про результати навчання. Адже результати оцінювання рівня сформованості будь-якого явища, яке ґрунтується на безпосередній участі викладача у визначенні результатів оцінювання, потенційно можуть мати наслідком його суб'єктивне судження.

3. Варто було б проаналізувати зміст і результати дисертаційних досліджень інших авторів із зазначеної теми з метою порівняння ефективності формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців у галузі наноматеріалознавства на основі пропонованої структурно-функціональної моделі.

Питання:

1. Які методологічні підходи описані у наукових публікаціях інших дослідників, метою яких виступає формування етичної відповідальності майбутніх фахівців у галузі наноматеріалознавства? Охарактеризуйте переваги пропонованої Вами структурно-функціональної моделі формування етичної відповідальності майбутніх фахівців у галузі наноматеріалознавства у порівнянні з підходами інших науковців.

2. Організація навчальної діяльності студентів передбачає після первинного сценарного зрізу фасилітоване групове обговорення запропонованих у сценаріях професійних ситуацій. Експериментальні результати, подані у дисертації, показують підвищення рівня сформованості етичної відповідальності студентів при повторному сценарному зрізі після обговорення.

Продемонструйте, на прикладі конкретного сценарію, які методичні підходи або пояснення, або репліки, або підказки тощо вживає викладач у процесі групового обговорення професійної ситуації. Покажіть як викладачеві вдається мотивувати студентів до критичного осмислення та усвідомленого вибору аргументації етичних аспектів даної професійної ситуації, та, водночас, уникати особистого впливу на переосмислення ними етичних ризиків обговорюваної професійної ситуації, що в кінцевому підсумку, має результатом підвищення рівня сформованості етичної відповідальності.

КОЛОМОЄЦЬ Ганна Геннадіївна, кандидатка фізико-математичних наук, доцентка кафедри фізики, математики та методики навчання Бердянського державного педагогічного університету.

1. Доцільно було б структурно відокремити результати власних досліджень автора від огляду літературних джерел. З цією метою підрозділи дисертації, що містять результати власних досліджень, варто було б озаглавити таким чином, щоб у заголовку містилося слово «дослідження». Так, наприклад, заголовок підрозділу 1.2 сформульовано як «Структура готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців у галузі наноматеріалознавства». Натомість доцільно було б озаглавити підрозділ 1.2, наприклад, як «Дослідження структури готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців у галузі наноматеріалознавства».

2. Варто зазначити, у межах яких освітніх компонентів та освітньо-професійних програм, зокрема інших закладів вищої освіти, автор рекомендує впровадження елементів розробленого курсу «Етика в нанонауці та нанотехнологіях».

3. Розроблені методичні матеріали доцільно більш повно представити в додатках до роботи.

4. У третьому розділі роботи вказано, що дослідження охоплює вибірку з 280 студентів, проте зазначені дані потребують додаткової конкретизації щодо закладів вищої освіти, спеціальностей та періоду проведення дослідження.

5. У назвах рисунків, які не були створені особисто автором, необхідно навести посилання на літературні джерела.

Питання:

1. В які освітні компоненти освітніх програм БДПУ та/або інших Вишів Ви вбачаєте впровадження елементів розробленого Вами курсу?

ЖИГІРЬ Вікторія Іванівна, докторка педагогічних наук, професорка кафедри професійної освіти та технологій, деканка факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти Бердянського державного педагогічного університету.

Питання:

1. Для чого у дисертації в експериментальній частині застосовано такий статистичний метод як Rasch-аналіз?

2. Як уникнути «соціально бажаних» відповідей у студентів, під час виконання професійних сценарних завдань та чи не знижує відсутність єдиної правильної відповіді об'єктивність оцінювання?

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Ковачову Сергію Сергійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Вікторія ЖИГІРЬ